

רבה שלמה הכהן קוק זצ"ל – רבה של רחובות  
על לגנזי מרים, נר רביעי של חנוכה תשע"ד

בליל הדלקת נר רביעי של חנוכה תשע"ד, על בסטורה השמיימה מונינו ורבנו הרב שלמה הכהן קוק זצ"ל, זוגתו הרבנית יהודית ע"ה ושני בניו הרכיס: דון ונחמן. תאונת הדריכים המחרידת – בה נספו בני המשפחה, הכתה בתנדמה את כל תושבי רחובות, יחד עם רבים, רבים שהכירו והוקירו את הרב זצ"ל ואת זוגתו הרבנית ע"ה.

מספר עליהם נכסם – ידידיה מאיר יבדליך"א: "מעולם לא דברו אצלנו בבית על האסון... מה שכן, מדברים אצלנו – והרבבה – על אלה שנרגעו באסון, שבא שלמה וסבתא יהודית. רק לאחרונה גיליתי, שהם היו הרבה יותר צעירים ממה שחשבתי. קרוונה העשיר שלהם, הטעה אותה: אני יודע שהיא הספיק לשמש כראש ישיבה באנגליה, לשרת כרב צבאי, להיות בין כובשי הכותל, לכהן כדיין בבית הדין הרבני בת"א ולהתמנות לרבה הראשי של רחובות.

כל קורות החיים הללו, בזיכרונו התואר "סבא שלמה" ו"סבתא יהודית", גרמו לי להזכיר מהם היו אנשים מבוגרים יחסית. חמישים-שישים. ופתאום נודע לי, שהוא היה בן 42 והיא בת 38. זה מדהים. יש לי חברים בגיל הזה. אבל לא רק הגיל מבלבב. כבר שנים אני מנסה ואני מצליח לפענח את אישיותו המורכבת של סבא שלי. אני קורא את קורותיו ואת המאמרים שכטב ומסתבך. פה הוא עליוי בישיבה הליטאית "חברון" בירושלים – שעושה לילות כיימים בלימוד הגמרא, ופה הוא שוכח את האקדח מתחנה לגמרא שלו בבית המדרש – בדרך לפוללה של ה"הגנה"; כאן הוא לומד דיניות, ופה הוא בקורס קצינים של צה"ל; כאן הוא כותב: "הציבור החילוני מאבד את המקוריות שלו, מושפע מהתוכניות האחירות ברדי ובטלויזיה", וכך הוא דואג להקים מוסד שיעביר חוגים לילדים מצוקה, באומרו: "אני שואף לראות ילדים עם בגדים בלאים, שמתוווה ללמידה נגינה בפסנתר"; כאן הוא בן משפחתו של מקדש-הציונות הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ופה הוא תלמידו של המנהיג החרדי ההיסטורי ה"חוזון-אייש". אז מי הוא היה באמתי? איך נראה לו חיה הימום? מה הייתה השקפת עולמו? 아마 שליל מספרת, שהוא היה הכל ביחיד. "שיילוב כזה שאין הימום. פשוט אין. אתה לא יכול למצוא דבר כזה. גם חרדיו וגם ציוני, גם رب וגם איש צבא, גם משכילים וגם ירא-শמים. הוא היה אחד ויחיד מטהו שאי אפשר להסביר". אבל היא לא אובייקטיבית.

מצטט ידידיה את שמעו מפי הספר חיות באור: "תגיד", שאלתי אותו – מנצל את העובדה שסופסו מצתתי מישחו אובייקטיבי – "וואיך היה סבא שלך? איזה מין טיפוס?" וחיים באור ענה באותו מילים של אמר: "סבא שלך היה שיילוב כזה שאין הימום. פשוט און. אתה לא יכול למצוא דבר כזה. גם חרדיו וגם ציוני, גם رب וגם איש צבא, גם משכילים וגם ירא-শמים. הוא היה אחד ויחיד ומיהו שאי אפשר להסביר".

ת.נ.צ.ב.

ראש חדש בטבת יהיה ביום שלישי וביום רביעי בערך/<sup>ט</sup>  
המולד יהיהليل שלישי, שעה 12, 58 דקות ו-5 דקות

לקוראים: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת



חברי המערכת: הרב אברהם פום, משה רוט, נפתלי עורי, יהודה מליק  
העריכה בסיעם אברכי כול' יוד ברודמן' ללימודיו הוראה וدينות, בית ספריא, רחובות

טלפון: 08-9412048

אתרנו באינטרנט: www.pirsumim.com/siach

הדף: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106



בס"ד

בנחת שבת  
4:14

## מיכאל יצחק מלך ואברהם פולדמן ה"ד

פרשת מקץ - חנוכה, כטלו תשע"ד שבת מברכין שנה שלושים וחמש, גיליון מס' 10

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

### עלום אל ישנה אדם בנו בין הבנים



דבר אחד הוא, לפחות. חמוץ הרבה יותר הוא, לחזור על טעות. במיוחד, כאשר החזרו הוא הקרבן של הטעות הקודמות. נראת, כי בפרשנות זו המחב, יוסף אכן למד את הalkot. יוסף, שהופלה לטובה על ידי אביו, שלבש כתונת פסים, אותו יוסר שבעקבות הקנאה שקנוו בו אפיקו, נזכר לבור ונזכר לעבד לשוניים מפלצות. והוא שחזר על אותה "טעות" –

העדפת אחיוمامו על שאר אחיו: "וְתָמַב מִשְׁאָת בְּגִימָן מִפְשָׁת בְּלָם, חִמְשׁ בְּדֹות" (מג' לד.).

הגמר, לא העלימה עיניך ממעשה זה ושאלח במסכת מגילה (טז, א-ב): "וְלֹא כַּלְמָן תַּנְתֵּן לְאִישׁ פְּלֹפְטִי (מה, כב) – אפשר דבר שנצחטר בו אותו צדיק (=יוסף, שהופלה לטובה, ונמכר)? קשל בז"ו".

כשנמשיך לתשובה הגמורה נראת, במבט ראשוני, כאילו התשובה אינה עונה לשאלת ש"ט, עמוד ב':

"אמר רבינו בר רפ"ט: רצוי לנו, שעתיד בן לצאת ממנה שיצא מלפני המלך בחמשה לבושים מלכות, שנאמר (אסתר ח, טו): זמרדי יצא... בלבוש מלכות תכלתי וגוי." מהי תשובה הגמורה מה עניין פורים לחנוכה? וכי ומה ומדוע לא יתאפשר יוסר כמה ימים למועד גילויו ואז ירמו לבניין, ללא חשש קנאות ומריבות?

לפנינו שנסחה להצעיר תשובה, נושא שאלת קטנה, לבבי ייחסו של יעקב לヨוסוף. יעקב אהב את יוסף והפללה אותו לתובה, גם אם היחס הוא בעיתני – זה מובן למורי. אבל, מודיעו יוסף יוסר עוזר בעדו האם לא הריגש מובכה מארקי בלבשו את כתונת הפסים? בפרקיו את חלומותיו?

אנסה להצעיר הספר: יתכן, כי יוסף רואה את הדברים אחרת. יוסף, מאמין באמת. אם אני הבן הנבחר, חושב יוסף בלבבו, אני ראוי לכתנת הפסים. מה ירגנשו האחים? האם יקנאו או מוחשבות שאינן מטרידות את "איש האמת". גלגולוי חיוו של יוסף רך מהישו לו, כי דרך נסונה. הנה, כעבור שנים – למרות ההפרעות הגדולות – הוא ולא אפיקו, "הPsiבְרִיל לְכָל עַם הָאָרֶץ" (מב', ו). יוסף, איינו מתרגשת מההפרעות בדרכו, הוא לא ינקום באפיקו, כי הוא ממשיך בדרכו. גם "אחיינו הרחוק" – מרדי, נוהג בדרך זאת: "וְלֹא עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ, כְּרֻעִים וּמְשַׁתְּקִים לְקָטוֹן... וּפְרַקְדִּי לְאַיְלָעָן וְלֹא יְשַׁתְּקָהָה" (אסתר ג, ב) – "איש אמת".

יוסר, מנסה לוודא, רגע לפני שהחל ישתנה, שахיו הצעיר לא הפנים מאירוע המכירה הרטאגי, פקר שאינו נכון. פקר שמעטם שנות, שאינו אומר דברים ברורים, אלא להיפן. יוסף מעביר מפרק שירודע לעמוד מול המן באמצעות לא הגינוי ואפיון ומיוחד. משחו שאי אפשר להסביר". אבל היא לא אובייקטיבית.

הגמר, אם נלך בדרך זו, אומרת לנו, כי הדריך הסלולה לרבים היא על פי דברי הגמara בשחת (י, ב): "וְאָמַר רְبָא בָּר מַחְסִיא, אָמַר רְבָבָר קָמָא בָּר גּוּרְיאָ, אָמַר רְבָבָר: לְעוּלָם אֶל יְשַׁעָה אָדָם בְּנֵי הַבָּנִים..." אבל ישנים מקרים מיוחדים, כמו יוסף ומרדי, אנשי אמת.

ברוח ימינו אנו, "איש אמת" נושא של פחד לצאת למלחמה על אמונה הדתית והתרבותית, שלא חד מ"מ יאמרו "ומה ירגנשו", איש של "אמת נוקבת", היה לא אפרק מקמותיו הכהן, מנהיג המרד בתרבות היונית.

הרבר רועי צמיר

מאמר זה נכתב לע"ג אבי מורי, ר' זאב יעקב בר' אשר זיג צמיר זצ"ל, נלב"ע כ"א בכטלו תשע"א

לגילוין זה נתקבלה תרומה ממושכות בצו ורבינו בץ שיחיו לע"ג האם, מרת מלכה ביטריך ע"ה בת הרב צבי הערש מרגליות זצ"ל נלב"ע שבת חנוכה, ב' בטבת תשס"ד

נתקבלה אף תרומה מאות ר' יוסף י' בוחר נ"י לע"ג אבי, ר' מנחם מנדלב"ר צב' זצ"ל, נלב"ע כ"ט בכטלו תשע"ד כמו כן מוקדש גילוין זה ע"י משפחת גולדין שיחיו לע"ג ר' יוחמיאל ישראל בא'ר יצחק שמחה גולדין זצ"ל נלב"ע נר שישי של חנוכה, ל' בכטלו תשע"א תנכז"ה

## פינה הזהב

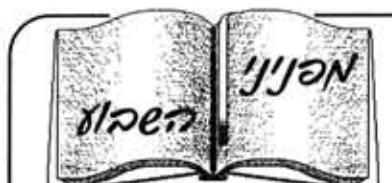
**ירא אלקים**  
 בפרשתנו (מב, יח) אמר יוסף לאחיו: "זאת עשו ותהי את האלקים אני ירא". כמובן, אני משחרר אתכם, חוץ מאחד, כדי שתוכלו לחזור הביתה ולהלמשפהה, כדי להחיות אותם. ויש לנו: הרי הוא מציג עצמו כמו יוסוף, אם כן, למה לו לפחות מALKIM (אלקדים) ולא מצאתי בפרשנות המסורתית, שהוא הוכחנו לאיזה אל של המצריים...? אלא, שיש להכיר את התפישה הדתית של עמי קדם, וזה יישב את העניין:

בעולם הקדום, הייתה סובלנות דתית. לכל עם הייתה אמונה בפסל זה, או אחר, בכוחו לעילון כלשהו וכדי. אבל זה לא מען מהם לחתם כבוד גם לאילמים אחרים. הם יושף לומר לאשת פוטיפר (עוז כשהיה ידוע בעבר...): "ויאיך עשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקיים" (לט, ט). אכן, יכול היה משה לבוא אל פרעה ולבקש מהם לחתם לעבדיו, לעובד את ה' שלושה ימים במדבר. פרעה סרב, בעיקר בגלל חששו (הצדוק...), שהם יברחו.

אבל דוד קא, היוונים, בתקופה מאוחרת יותר – בняגודה למעמידות שקדמו להם – ניסו לכפות את דתם על העמים הנכשימים, כדי להפרק את האימפריה למאחדות ואחדיה. אחר כך נהגו כך הנצרות והאיסלם, ודם רב נשפך עקב כך.

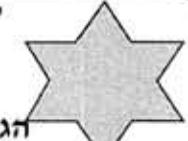
נקווה, שנזכה בקרוב להתגשות תפילתו: "ויהיה ה' מלך על כל הארץ..." (זכריה יד, ט).

מנחים אדישטיין



אכל

## "מתורתם"



### הגבייע באפתחת בנימין

אחד הפעמים השניים שבהם האחים יודדים למצוירים, יחד עם בנימין, מצויה יוסף לאשר על ביתו לשים את גביע הכסף שלו בתוך אפקחת בנימין. והוא מצויה לשים גם את כספו של כולם, איש בפי אפקחתו.

מודע עשה זאת יוסף? מה הוא רוצה להרווח בכך? כבר עמדו מפרשים רבים על העניין, שכל התנכרותו של יוסף לאפיקו נבעה מרצונו שלהם לשוב בתשובה שלמה, על מה שעשו לו. אך, חשוב לו העמיד את בנה השני של רחל – בנימין – בסכנה גדולה, ולראות האחים יחלצו לעורתו או יפנו לו עורף. יהודת, שבפעם הקודמת לא הילך עד הסוף ולא השיב את יוסף בשלום לאביו, מוגלה הפעם נכונות לשים את עצמו תחת בנימין, ובכך הוא ואחיו זוכים לתשובה שלמה.

אולם, יתכן שההפלת בנימין בגניבת הגבייע, הייתה

מטרה נוספת. אי אפשר שסיפור גניבת הגבייע לא יזכיר לנו סיפור אחר של גניבת. סיפור שבו היה מעורבת אמו של בנימין – גניבת התופפים של לבן. גם שם, כמו כא, יש רדיפה נקווה, שנזכה בקרוב להתגשות תפילתו: "ויהיה ה' מלך על כל הארץ..." (זכריה יד, ט).

מנחים אדישטיין

### "לשנה אחרת קבעות"

הגמרה במסכת שבת, אגב אזכור השמנים הפסולים לניר שבת, אומרת (שבת כא, א): "אמר رب הונא: פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת" – אין מדליקין בהן חידלות נר חנוכה, בחול". רק לאחר פירוט כל דיני חידלות נר חנוכה, אומרת הגمراה (שם כא, ב): "מי חנוכה? רצינו נצנו: בכ"ה בכסליו יומי חנוכה תמןニア איןון, דלא למספד בהן זון וקלא להעתנות בהן. שכשנכטיו יווניים להכל, טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגרה מלכות בית ימין, מניחו מימיין".

ఈ שמן שחה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, עשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת, קבעום ועתאים ימים טובים בהلال והודאה".

קשה להניחו, שח שנקבע שבע מאות שנה לפני שnictabo הדברים גمراה, לא היה ידוע לעם, עד כדי הוצרך להסביר "מי חנוכה?". ואכן, רשי' במקומם מסביר למה הכוונה: "על איזה נס קבועה". ככל הנראה, מותכוון רשי' בפירושו לומר: הלא נסים רבים ארעו עלם ישראל במהלך השיטים ולא על כל נס קבועה תג בהلال והודאה, מהו יחודו של חג החנוכה שזכה לטעם מיוחד מיעוד?

עלינו לשים לב, שיש שתי גישות לטעמי החג.

הטעם הראשון, המובא בגמרה: "בדקו ולא מצאו אלא

אבל במרקח – יש לצד שעין בני אדם שלוטות אף ביותר מעשרים אמה, אם הוא בכו ישר (ולא بالכסון מלعلا או למיטה) עד מרחק שדרך בני אדם לראות.

ג. "שולחן ערוך" (תרעה, ז) פסק: "מצנה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל, כדי שתהאה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. ואם אין מזוזה בימין, מניחו מימיין".

כאשר אין מזוזה – ידליק בימין, מושום שבכל ענייני מצות – ימיון עדייף. וכן מושום שיש פרוסום הנס יותר בצד ימין, שהרי הכל פונין לצד ימין ("משנה ברורה", שם).

כל זה לגבי אדם שמדליק בפתח, אך דנו הפוסקים: מה הדין **כשמדליק בחalon**, האם ידליק בימין? שהרי דוקא בפתח, קיים הטעם שיש פרוסום הנס יותר בימין שהכל פונין לצד ימין, מה שאנון כן בחalon!

הרב שלמה זלמן אוירבך ("הליכות שלמה") פי"ד, ג כתוב, שידליך ביוםיו החולון מושום הטעם הראשון, שבכל ענייני מצות – ימיון עדיף, וכן פסק הרוב ניסים קROLיך ("חוות שגיא") – חנוכה, ("שבט הלוי" – ח'יד, סיימון סה) כתוב, שאפשר להדליק אם אפשר לראות את הנרות בראיה רגילה. עזין זה הביאו ("תורת המודדים", סק' א), ואכן עזין גבו בביתו אינו גבו לעילו מושום אמה מה מושום אמה, ולא בעומק יותר מושומים אמה.

אם מוקהה בדורות הרבנים, אבל הוא ורק מקרא – מאידך, הרב חיים קנייבסקי ("טעמא דקרה" – מהדורות בתרא, פרשנת נישב לחנוכה) כתוב בשם רביע העשיל מקרקה, שאך בעומק יותר מושומים אמה – אין עין בני אדם שלוטת עין בני אדם אלא בגובה לעילו נר חנוכה בפחות מושרים אמה (ב). במקורה, בו הבית נמוך (עמוק) מרשות הרבנים יותר מושרים אמה, האם יכול להדליק?

דעת הרוב אלישיב ("פסק שמועות" – חנוכה, עמוד נח), שאפשר לכתילה להדליק בו, שלא מצינו שלא שלוטת עין בני אדם אלא בגובה לעילו מושום אמה, ולא בעומק יותר מושומים אמה.

מאידך, הרב חיים קנייבסקי ("טעמא דקרה" – מהדורות בתרא, פרשנת נישב לחנוכה) כתוב בשם רביע העשיל מקרקה, שאך בעומק יותר מושומים אמה – אין עין בני אדם שלוטת עין בני אדם אלא בגובה לעילו נר חנוכה בפחות מושרים אמה (ב).

ב. מי שחalon ביתו אינו גבו לעילו מושום הטעם רשות הרבנים, אבל הוא ורק מקרא רשות הרבנים יותר מושומים אמה, הרוב ואזרן ("שבט הלוי" – ח'יד, סיימון סה) כתוב, שאפשר להddlיק אם אפשר לראות את הנרות בראיה רגילה. עזין זה הביאו ("תורת המודדים", סק' א), ואכן עזין גבו בביתו אינו גבו לעילו מושום אמה אלא בגובה, בני אדם שלוטת לעילו מושום אמה אלא בגובה,

הרבנן מסביר, שיווסף חשש מכך, שהחחים יחשו את התופפים. לכן, הוא ציווה לשום את כספיים של כלום בחזרה אצלם, כדי שייהיה להם ברור שעלילת שוא יש כאן. ככלומר, יש פה עלילה מבויתת, שחקק מתחים של מה הוא שירה ברור לכולם שחייב הצגה, והשאלה הנשאלת היא: מה יוסוף מרוויח מכך? מודיעו הוא מבאים סיפור כל כך דומה זהה של רחל והתופפים?

יתכן מאד, שיווסף רוצה להעביר לאחים מספר דרך הסיפור הזה. מפרק שנגע לשורש השנאה שלהם כלפיו. הרי יעקב אהב את יוסוף מכל בניו. האחים מצדים, ראו בכך אפליה חסרת סיבה נחותם בערהם. אך יוסוף ראה זאת אחרת. יוסף הבין, שיעקב מגונע עליו ואוהב אותו, כי הוא מרגיש אחריות כלפיו, ולאחר מכן שקרה לו רחל. בסיפור גניבת התופפים, יעקב שלא ידע כי עורותנו או יפנו לו עורף. יהודת, שבפעם הקודמת לא הילך עד הסוף ולא השיב את יוסף בשלום לאביו, מוגלה הפעם נכונות לשים את עצמו תחת בנימין, ובכך הוא ואחיו זוכים לתשובה שלמה.

וואולם, יתכן שההפלת בנימין בגניבת הגבייע, הייתה חטתו על שמי בנייה. יוסוף בחכמתו, הצלית להוכיח את האחים בדיק לאותם געלים של יעקב. גם הם בפזיותם, לא ידעו שהגביע אצל בניו והריצו את דינו. עכשו, הם פתואים קלטו את גודל האחריות שלהם צרכיהם לחתות עליהם, ויכלו להתחיל להבין קצת את יעקב.

אייתי וייס

הנסים", האומר: "ו אתה ברחמייך הרבים עמדת להם בעת צרות... מסורת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעתים..." ורק בסוף התפילה "ו אח'ך כן בא ניניך לדביר ביבך... והדילקו נרות בחצרות קדשך". כמובן, עיקר הנס הוא הנצחון במלחמה. כיווץ בזוה, מוצאים אנו בהפרטה שבת של חנוכה. מחד: "זה דבר ה' אל זרבבל לאמר: לא במלח ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות" (זכריה יד, ז). מאידך, מיד בהמשך (שם, פסוק): "מי אתה ה' רח הגדול לפני זרבבל למיישר, והחציא את האבן הרואה תשאות פון מן לה". וכיודעה (לחכדי) מצאו בקונגרס הציוני והשלישי, בין הצדדים בציגות מדיינית המיעודת להלחם על הקמת בית יהוד בארץ ישראל, לבין אנשי ה"ציונות הרוחנית" שראו בארץ ישראל מרכז רוחני ותו לא.

חשוב גם לזכור, שרוב העם לא הילך עם החסmonoאים, אלא נתה להתיוונות. לכן, אומרת הגمراה: "לשנה אחרת קבעות עשייאום ימים טובים בהلال והודאה". לא כל העם ראה עין בעין את הנס, חייב היה לעבר זמן עד شبינו כולם, כי (תהלים קich, כג): "מאת ה' היתה זאת". עד כמה מתאימים הדברים גם לימיינו.

נפתלי יער